

Verslag van een schriftelijk overleg

II Reactie van de staatssecretarissen van Financiën

Op 11 mei 2020 hebben wij u de brief 'Rectificatie brief van 28 april 2020 over Voortgangsrapportage Toeslagen' toegezonden. Naar aanleiding van deze brief en het artikel in het dagblad Trouw van 11 mei 2020 'Belastingdienst: toch sprake van etnisch profileren'¹ hebben de leden van de fracties van de VVD, het CDA, D66, GroenLinks, de SP, de PvdA, de ChristenUnie en DENK enkele vragen en opmerkingen voorgelegd.

Inleiding en leeswijzer

De Belastingdienst heeft de beschikking over veel gegevens van burgers en bedrijven en maakt daarvan gebruik in de uitvoering van zijn wettelijke taken, de heffing en inning van belastingen. Wij willen vooropstellen dat het belangrijk is dat zorgvuldig wordt omgegaan met deze gegevens, dit geldt zeker ook voor het gebruik van nationaliteit. Het enkele feit dat iemand een andere nationaliteit heeft mag zonder expliciete wettelijke grondslag geen reden zijn om iemand anders te behandelen. Het gebruik van nationaliteit is juridisch gezien onder bepaalde omstandigheden toegestaan en soms ook noodzakelijk in het toezicht. Om iedere suggestie van oneigenlijk gebruik uit te sluiten, zullen wij voor de toekomst waar nodig een expliciete wettelijke grondslag opnemen voor het gebruik van nationaliteit. In de vragen die zijn gesteld in dit schriftelijk overleg wordt ook gevraagd naar etnisch profileren. Laten we vooropstellen dat het gebruik van het gegeven nationaliteit niet zomaar gelijkgesteld kan worden met etnisch profileren. In de beantwoording van de vragen wordt hier nader op ingegaan. Etnisch profileren is nooit goed te praten en keuren wij ten strengste af.

In de vragen wordt daarnaast ook ingegaan op de diverse instrumenten die de Belastingdienst inzet voor het toezicht. Toezicht is een van de middelen die ingezet worden om de strategie van de Belastingdienst te realiseren, namelijk het vergroten van de vrijwillige naleving. Om het risico van niet-naleving/vrijwillige naleving te bepalen maakt de Belastingdienst in zijn Bij toezicht op aangiften wordt onder meer gebruik van risicomodellen en selectieregels, om de juiste keuze te maken welke aangiftes onder toezicht worden geplaatst. Daarnaast is de kennis en het geoefende oog van medewerkers een belangrijke factor in het toezicht. Ook wordt gebruik gemaakt van data analyses en zogenoemde dashboards. Tot slot kunnen medewerkers in specifieke toezichtzaken gebruik maken van lijsten en applicaties (zoals query's en lokale applicaties). Wij begrijpen dat de veelheid aan data en toezichtmogelijkheden, het gebruik van algoritmes, de regels van de AVG en de vele mensen die ermee werken, het niet eenvoudig maken om een goed beeld te krijgen van de werking van deze verschillende instrumenten en de borging dat hierbij niet ten onrechte gebruik wordt gemaakt van bijvoorbeeld het gegeven nationaliteit. In de beantwoording van de onderstaande vragen wordt dit reeds toegelicht. Daarnaast hebben wij de brief van 11 mei jongstleden het aanbod gedaan van een technische briefing over risicomodellen en selectieregels, welk aanbod u aanvaard heeft. Bij brief van PM zijn wij hier nader op ingegaan. Met de beantwoording van de vragen en de technische briefing wordt ernaar gestreefd een beter beeld te geven van deze complexe materie.

Bij de beantwoording van de vragen is zoveel mogelijk de volgorde van het verslag aangehouden. Daar waar vragen van de leden van de verschillende fracties over hetzelfde onderwerp gaan, zijn deze samengevoegd.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

Onderstaand worden de vragen van de leden van de fractie van de VVD beantwoord en zijn soortgelijke vragen van de leden van andere fracties hierbij meegenomen.

1 en 2 (VVD), 32 (D66), 44 en 45 GL, 48, 50, 62 en 63 (SP), 43 GL, 96 en 97 DENK:

De leden van de fracties van de VVD en D66 vragen op welk moment in het proces tot beantwoording van de persvragen is ontdekt dat er bij de Belastingdienst nog steeds selectieregels zijn waar tweede nationaliteit was opgenomen en waarom dit niet tijdens de doorlichting in 2019 was opgemerkt. Daarbij willen de leden van de fracties van D66, GroenLinks en de SP weten waarom hierover vanuit de Belastingdienst niet eerder melding is gedaan. Ook de leden van de fracties van GroenLinks, de SP en DENK hebben vragen over het niet eerder informeren van de Kamer over de onjuiste passage in de brief van 28 april jongstleden. De leden van de fracties van de SP en GroenLinks vragen waarom het zo lang heeft geduurd voordat duidelijkheid kon worden geboden over de gerectificeerde passage uit de voortgangsrapportage Toeslagen. De leden van de

Met opmerkingen [1]: @UHB: in de inleiding meer ingaan op de verschillende begrippen en definities. Daarbij kijken wat mogelijk is in visualisatie met behulp van schema's.

@UHB: check op verder clusteren van vragen

¹ Zie: <https://www.trouw.nl/economie/belastingdienst-erkent-toch-sprake-van-etnisch-profileren~b91d1a45/>

1 fractie van de SP vragen of op 10 mei jongstleden nog extra informatie is gegeven en of het klopt
2 dat in mijn brief van 11 mei 2020 w  r extra informatie boven tafel is gekomen. Tot slot vragen de
3 leden van Denk op welke datum de selectieregel is rechtgezet, of de Kamer een afschrift van dit
4 besluit kan ontvangen en waarom de Kamer niet eerder over dit besluit is geïnformeerd. – [UHB –

5 en

Met opmerkingen [] 2]: PM UHB []
[] Nog even nazoeken wanneer wij precies
melding hebben ontvangen.

6
7
8 In een motie van het lid van Weyenberg, ingediend op 4 juli 2019 werd de Belastingdienst
9 opgeroepen, om Nederlanderschap/niet-Nederlanderschap niet meer te gebruiken als criterium in
10 het risico-classificatiemodel voor Toeslagen.² Naar aanleiding van deze motie werd intern ook een
11 eerste uitvraag gedaan naar het gebruik van nationaliteit in risicomodellen en selectieregels die
12 gebruikt worden bij de gehele Belastingdienst. Daarbij kwam de betreffende selectieregel in de
13 inkomstenbelasting naar voren. In augustus 2019 werd naar aanleiding van deze uitvraag besloten
14 om deze selectieregel waarin gebruik werd gemaakt van nationaliteit, niet op te nemen in de
15 selectiemodule voor de inkomstenbelasting voor het belastingjaar 2020. Op dat moment is over het
16 hoofd gezien dat de selectiemodules voorlopige aanslag inkomensheffing tot en met 2019 nog
17 gebruikt konden worden zolang er verzoeken worden gedaan tot een voorlopige aanslag over een
18 eerder jaar. Op basis van de toen beschikbare informatie is in de Voortgangsrapportage Toeslagen
19 bij de brief Voortgang van de hersteloperatie Toeslagen van 28 april 2020 aangegeven dat de
20 eerste nationaliteit in risicomodellen en selectieregels niet meer was opgenomen.³

21
22 Op pagina 15 van deze voortgangsrapportage is een tekst opgenomen over het gebruik van
23 nationaliteit in risicomodellen en selectieregels (onderdeel van selectiemodules) bij de
24 Belastingdienst (buiten Toeslagen). Op 29 april 2020 ontving het ministerie persvragen van Trouw
25 en RTL-Nieuws over deze passage.⁴ Naar aanleiding van de persvragen is nader onderzoek gedaan,
26 waarna geconstateerd werd dat de selectieregel met het criterium nationaliteit nog onderdeel was
27 van de selectiemodule voorlopige aanslag inkomensheffing voor het jaar 2019 en dat deze nog
28 gebruikt kon worden tot en met 1 mei 2021. Zoals hiervoor aangegeven, was dit niet bekend op
29 het moment van het schrijven van de betreffende voortgangsrapportage. Naar aanleiding van de
30 constatering dat de selectiemodule voorlopige aanslag inkomensheffing 2019 nog kon worden
31 gebruikt, is ook nagegaan of dit ook het geval was voor selectiemodules uit eerdere jaren. Na deze
32 constatering is de selectieregel met het criterium nationaliteit bij de eerste mogelijkheid
33 uitgebouwd uit deze eerdere modules. Dat was het geval bij een update van de selectiemodules op
34 15 mei jongstleden.

35
36 Op 9 mei zijn enkele (verduidelijkende) vervolgvragen gesteld naar aanleiding van de antwoorden
37 die op 8 mei naar RTL Nieuws en Trouw zijn gestuurd. Op 10 mei 2020 zijn deze beantwoord. Deze
38 werkdagen heb ik nodig geacht voor een zorgvuldige beantwoording en rectificatie. De informatie
39 die ik in mijn brief van 11 mei 2020⁵ heb opgenomen over de selectieregel van de voorlopige
40 aangifte, komt overeen met de antwoorden die op 8 en 10 mei op de persvragen zijn gegeven.
41 Daarnaast heb ik in mijn brief ook uiteen gezet welke stappen zijn genomen, om onterecht en
42 onnodig gebruik van nationaliteit in de toekomst te voorkomen.

43
44
45 **3 en 4 VVD, 41 GL** De leden van de fractie van de VVD vragen waarom de Belastingdienst niet
46 actief is overgegaan tot een melding bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Daarnaast vragen deze
47 leden waarom de selectieregel van de voorlopige aanslag niet eerder alarmbellen deed afgaan,
48 gegeven het onderzoek van de Autoriteit Persoonsgegevens. De leden van de fractie van GroenLinks
49 vragen op welke manier de AP aan de informatie uit de Kamerbrief van 11 mei 2020 had kunnen
50 komen [IV&D –] voor wat betreft het onderzoek van de AP | UHB –] voor
51 wat betreft de omstandigheden in 2019].

52
53
54 In augustus 2019 is besloten om de betreffende selectieregel (met het criterium nationaliteit) niet
55 meer op te nemen in de selectiemodule voorlopige aanslag voor het belastingjaar 2020, die op dat
56 moment gebouwd werd. Op dat moment is onvoldoende beseft dat de selectiemodules voorlopige
57 aanslag inkomensheffing tot en met 2019 nog gebruikt konden worden zolang er verzoeken
58 worden gedaan tot een voorlopige aanslag over een eerder jaar. Om die reden was er op dat
59 moment geen aanleiding om de AP over deze selectieregel te informeren.

² Kamerstukken II, 2018-19, 31066, nr. 506.

³ Kamerstukken II, 2019-20, 31066, nr. 630, bijlage 1: Voortgangsrapportage Toeslagen, blz. 15.

⁴ Kamerstukken II, 2019-20, 31066, nr. 630, bijlage 1: Voortgangsrapportage Toeslagen.

⁵ Kamerstukken II, 2019-20, 31066, nr. 633.

Een afschrift van onze brief van 11 mei jongledenjongstleden, over een onjuiste passage in de Voortgangsrapportage Toeslagen, is op diezelfde datum ook naar de AP verzonden. Uit de onderzoekschrijving van de AP volgt dat er tot voor deze datum-brief geen aanleiding bestond voor de AP om aandacht te besteden aan selectieregels die niet van Toeslagen waren. Deze onderzoekschrijving is in de onderstaande vraag opgenomen.

5 VVD De leden van de fractie van de VVD vragen of de AP ook in deze zaak onderzoekt of bijzondere persoonsgegevens waaruit ras of etniciteit blijkt onrechtmatig zijn gebruikt. Daarnaast vragen deze leden of er onderscheid is gemaakt tussen de verschillende nationaliteiten. [IV&D -]

De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) onderzoekt of de Belastingdienst, vanaf in ieder geval 6 januari 2014 tot heden, (bijzondere) persoonsgegevens waaruit ras of etniciteit blijkt mogelijk onrechtmatig verwerkt. Meer specifiek richt het onderzoek zich op het verwerken van gegevens omtrent de tweede nationaliteit in het Toeslagen Verstrekkingssysteem en/of in het kader van controle op de toeslagen voor kinderopvang. Daarnaast onderzoekt de AP of de Belastingdienst, vanaf in ieder geval juni 2016, geautomatiseerde besluitvorming en/of profilering gebaseerd op bijzondere categorieën van persoonsgegevens - meer specifiek de tweede nationaliteit- mogelijk in strijd met de AVG toepast of heeft toegepast in het kader van controle op de toeslagen voor kinderopvang.

Gelet op deze onderzoekschrijving loopt de selectieregel van de voorlopige aanslag niet mee in het onderzoek van de AP.

PM Loopt deze selectieregel mee in het onderzoek? In de betreffende selectieregel werd geen onderscheid gemaakt tussen specifieke niet-Nederlandse nationaliteiten.

6 en 12 VVD De leden van de fractie van de VVD vragen of de criteria alleen zijn gebruikt voor deze selectieregel of ook voor andere selectieregels. Daarbij vragen deze leden, wanneer het criterium nationaliteit daarin in deze andere selectieregels is geschrapt. Als nationaliteit niet in een eerder stadium is opgenomen in andere selectieregels, vragen deze leden waarom dat niet zo is. [CD-VT -]

Bij de betreffende selectieregel ging het om een combinatie van criteria, welke naar aanleiding van specifieke fraudesignalen zijn opgenomen in de betreffende selectieregel. Naast criteria die onder meer betrekking hadden op de grootte van aftrekposten en loongegevens, was hierbij het criterium nationaliteit opgenomen. Deze combinatie van criteria was alleen in de betreffende selectieregel opgenomen. De andere criteria hebben ook los van of in combinatie met elkaar en al dan niet in combinatie met andere criteria een rol gespeeld in andere (landelijke) selectieregels en selectiemodules. Nationaliteit was niet in een eerder stadium opgenomen in andere selectieregels. Dit was niet het geval omdat.. PM

7 VVD, 23 CDA, 40 GL, 56 SP 81 CU, 94 DENK De leden van de fractie van de VVD vragen wat de recente ontwikkelingen en het onder de aandacht brengen van deze zaak bij de Autoriteit Persoonsgegevens betekent voor de planning van dit onderzoek. Ook de leden van de fracties van de ChristenUnie en DENK informeren naar de publicatiedatum van het onderzoek door de AP. De leden van de fractie van het CDA en de leden van de fractie van GroenLinks verzoeken de AP te bewegen het rapport over het gebruik van persoonsgegevens openbaar te maken en vragen waarom het onderzoek op zich laat wachten. De leden van de fractie van de SP vragen in aanvulling hierop of de AP toegang kan krijgen tot de systemen van de Belastingdienst ten behoeve van het onderzoek. [IV&D -]

Het is niet bekend wanneer het onderzoek van de AP is afgerond. Ik acht het van belang dat de AP de tijd heeft die zij nodig acht om het onderzoek zorgvuldig uit te voeren. Ik wacht de uitkomst met belangstelling af en verleen uiteraard volledige medewerking. Overigens heeft de voorzitter van de AP aangekondigd dat de AP het onderzoek voor de zomer verwacht af te ronden.

Daarbij realiseer ik mij dat de AP nieuwe informatie uit oogpunt van integriteit en zorgvuldigheid steeds moet onderzoeken en dat dit effect heeft voor de voortgang van het onderzoek. De

Met opmerkingen [] 3]: Stelling VT: moeten ook zeggen dat we tot 1 januari gewoon aan de wet en ons eigen beleid voldeden. Er was toen dus geen aanleiding om de AP te informeren.

@IV&D: Hebben we scherp wanneer we de AP moeten informeren? En hadden we dat in deze casus ook moeten doen? Zo ja: waarom? Zo nee: waarom niet?
PM: CHECK []

Met opmerkingen [] 4]: @ [] kunnen we dit stellen?

Met opmerkingen [] 5]: In het overleg kwam naar voren dat er wel degelijk andere landelijke selectieregels zijn waarin nationaliteit is opgenomen. Volgens CD-VT kennen deze landelijke selectieregels allemaal grondslagen in het verdragsrecht.

@CD VT [] / DGFZ ([] en []):

1. Kunnen wij een compleet overzicht ontvangen van alle landelijke selectieregels, waarin nationaliteit is opgenomen?
2. Kan in dit overzicht voor elke selectieregel worden aangegeven op welke (verdragsrechtelijke) bepalingen nationaliteit in dit overzicht is opgenomen?
3. Kunnen jullie dit overzicht ook naar [] (DGFZ) en [] (FJZ) verzenden?

Op basis van dit overzicht zullen we hier moeten toelichten 1) er waren meer selectieregels met nationaliteit en 2) nationaliteit was daarin opgenomen ogv (verdrags)bepalingen x, y en z.

Met opmerkingen [] (6): Opm COMM: Ja dat moeten we zeker doen. Maar in datzelfde interview zei de AP dat we dit niet doen en hij info uit ons moet trekken, dus dan komt dit beetje gek over. En het lijkt hierdoor beetje alsof we nog in de fase zitten dat veel van ons gevraagd wordt, dat is hopelijk niet meer zo want hoop ook snel t rapport te krijgen.

Voorstel COMM is deze zinsnede te verwijderen.

Met opmerkingen [] 7R6]: @ [] Kan jij hierop reageren?

Belastingdienst, waaronder Toeslagen, heeft zich steeds ingespannen om zo goed en volledig mogelijk medewerking te verlenen aan het onderzoek van de AP. De AP heeft in het kader van dit onderzoek verschillende keren informatie opgevraagd. De Belastingdienst heeft de gevraagde informatie en documenten verstrekt. Ook heeft de AP twee keer een onderzoek ter plaatse gedaan bij Belastingdienst/Toeslagen. Tijdens die onderzoeken ter plaatse heeft de AP in de systemen c.q. applicaties kunnen kijken. De onderzoekers van de AP gaven daarbij aan wat zij wilden zien. Daarnaast heeft de Belastingdienst later gevonden informatie aan de AP verstrekt.

Zoals eerder aan uw Kamer toegezegd, zal ik [PM: waar, wanneer en wat precies?] uw Kamer informeren over de uitkomsten van het onderzoek van de AP zodra ik die ontvangen heb.

8 VVD en 98 DENK. 9 VVD, 20 CDA 27 en 28 D66 en 99 DENK. 17 en 18 CDA, 42 GroenLinks en 51 en 52 SP, 80 CU De leden van de fracties van de VVD, D66 en DENK vragen om een overzicht van de selectieregels, risicomodellen, selectiemodules en systemen van de Belastingdienst, waarin de (tweede) nationaliteit nog in is meegenomen. De leden van de fractie van D66 vragen om daarbij in te gaan op de argumenten of redenen om de (tweede) nationaliteit op te nemen en om een overzicht van alle wetten en regelingen waar nationaliteit in voorkomt. De leden van de fractie van het CDA vragen of dit overzicht ook naar de Autoriteit Persoonsgegevens gestuurd kan worden. De leden van de fracties van het CDA, GroenLinks en de SP vragen waarom het onderzoek naar het gebruik van nationaliteit door de Belastingdienst zo lastig is en waarom het nog niet mogelijk is om een volledig beeld te geven van het gebruik van nationaliteit door de Belastingdienst. Daarnaast vragen de leden van de fractie van de VVD of er in de selectiemodellen, of andere systemen onderscheid is gemaakt tussen nationaliteiten. De leden van de fractie van de Christenunie willen weten welke verbetermaatregelen er zijn genomen. Tot slot vragen de leden van de fractie van de SP wanneer wat precies is uitgevraagd. (IV&D – CAP –

Er is onderzoek gedaan naar het gebruik van nationaliteit in de verschillende instrumenten voor het toezicht. Dit onderzoek is tot stand gekomen naar aanleiding van de motie Weyenberg, van 4 juli 2019.⁶ Verschillende directeurs van de Belastingdienst zagen tijdens een ambtelijk overleg op 11 juli 2019 in deze motie een aanleiding om ook de risicomodellen en de selectieregels buiten Toeslagen te onderzoeken. Het ging daarbij in eerste instantie om selectieregels en risicomodellen.

De eerste resultaten van deze uitvraag zijn neergelegd in een memo van 30 oktober 2019. Hieruit bleek dat nationaliteit nog in twee selectieregels gebruikt werd. De eerste selectieregel had betrekking op de loonheffing en de sociale verzekeringsplicht. Voor deze regel bestond ook een wettelijke grondslag. De tweede selectieregel zat in de selectiemodule voor verzoeken om een voorlopige aanslag. De vakexperts hadden aangegeven dat deze selectieregel vanaf 2020 niet meer opgenomen zou worden in de selectiemodule. Op 9 januari 2020 bevestigde het verantwoordelijke dienstonderdeel dat de selectieregel voor de voorlopige aangifte inderdaad niet meer was opgenomen in de selectiemodule. Daarnaast bleek uit de uitvraag dat in twee risicomodellen is in het verleden gebruik is gemaakt van nationaliteit als gegeven aanwezig was, maar werd niet gebruikt als risicoindicator. Vanaf 18 december 2019 is nationaliteit geheel uit het model verwijderd, dit gebruik gestopt. Dit laatste is conform hetgeen in de voortgangsrapportage Toeslagen is opgenomen over het verwijderen van het gegeven nationaliteit in risicomodellen. [PM waarom zat nationaliteit in deze risicomodellen?] In deze selectieregel en risicomodellen werd geen onderscheid gemaakt naar specifieke niet-Nederlandse nationaliteiten. Naar aanleiding van deze berichten is in een memo van 30 januari 2020 bevestigd dat het persoonskenmerk nationaliteit niet meer was opgenomen in risicomodellen of selectieregels, tenzij daarvoor een expliciete wettelijke grondslag bestaat.

Daarnaast zijn de query's van de Belastingdienst doorgelicht op het gebruik van nationaliteit. Op 1 februari 2020 is gebleken dat het persoonskenmerk nationaliteit nog in 18 query's wordt opgevraagd. Het opnemen van nationaliteit in deze query's is door middel van een zogenoemde interne Willen/Mogen/Kunnen-toets (de WMK), of een Gegevensbeschermingseffectbeoordeling (GEB) getoetst. In deze queries wordt ook aangegeven welke niet-Nederlandse nationaliteit een burger heeft. PM inmiddels stopgezet? Waarom niet eerder gemeld aan Kamer? Wat betekent het gebruik van nationaliteit en onderscheid naar welke nationaliteit in deze queries? Waarom hier gebruik gemaakt van nationaliteit? Naar aanleiding van de toezegging in onze brief van 15

⁶ Kamerstukken II, 2018-19, 31066, nr. 506.

Met opmerkingen [] **8]:** Ik stel voor om hiervan te maken: "een directeurenoverleg tussen het ministerie en een aantal directies van de Belastingdienst". Tevens stel ik voor om het CS-verslag mee te sturen, of iig het deel waarin de onderzoeksopdracht werd besproken.

@BOA [] graag jullie mening

Met opmerkingen [] **(9]:** Ook hier wil ik de volgende vragen aan CD-VT [] stellen:

1. Kunnen wij een compleet overzicht ontvangen van alle landelijke selectieregels, waarin nationaliteit is opgenomen?
2. Kan in dit overzicht voor elke selectieregel worden aangegeven op welke (verdragsrechtelijke) bepalingen nationaliteit in dit overzicht is opgenomen?
3. Kunnen jullie dit overzicht ook naar [] (DGFZ) en [] (FJZ) verzenden?

Op basis van dit overzicht moeten we het antwoord hier aanpassen. Als de nationaliteit in de selectieregel is opgenomen ovg de algemene wettelijke basis (de heffingstaak) dan ben ik van mening dat de stas hierover geïnformeerd moet worden.

Met opmerkingen [] **0]:** Dat is geen bewuste keuze.

Met opmerkingen [] **0]:** Nationaliteit werd getoond als een van de gegevens van de belastingplichtige. Er is een soort dashboard gebouwd waarop de controleur van de belastingdienst een aantal gegevens kon zien van de Belastingplichtige. Nationaliteit bleek daar een van te zijn.

Met opmerkingen [] **12]:** In het overleg was onzeker of al deze queries door een *expliciete* wettelijke grondslag worden gedekt. Daarom hier het volgende verzoek voor CAP [] en []

1. Kunnen wij een compleet overzicht van alle queries ontvangen, waarin nationaliteit is opgenomen?
2. Kan in dit overzicht worden aangegeven, welke informatie ten aanzien van nationaliteit precies is opgenomen? Is dat enkel het Nederlandschap/niet-Nederlandschap, of zijn dat specifieke nationaliteiten?
3. Kan daarbij tevens worden aangegeven op basis van welke wettelijke/verdragsrechtelijke bepalingen nationaliteit is opgenomen in deze queries?
4. Kunnen jullie dit overzicht ook naar [] (DGFZ) en [] (FJZ) verzenden?

... [1]

1 november jongstleden, wordt nog onderzocht of hiervoor een expliciete wettelijke grondslag
2 aanwezig is.

3
4 Het onderzoeken van de overige instrumenten op het gebruik van nationaliteit, te weten lokale
5 applicaties en oudere gegevensbestanden vereist enige tijd. De Belastingdienst heeft geen
6 administratie waar het gebruik van ieder gegeven tot op het niveau van de medewerker namelijk in
7 beschreven staat. Een uitvraag op dat niveau, betekent dan ook dat bij alle medewerkers
8 werkzaam in het betreffende gebied navraag moet worden gedaan. Voor de formeel beschreven
9 informatiesystemen is die informatie sneller boven water te krijgen. Voor de grotendeels met
10 kantoorapplicaties als Microsoft Word en Excel gemaakte overzichten (query's), is dat inzicht alleen
11 te verkrijgen door de gebruiker te bevragen. Ik kom hier daarom in een aparte brief aan uw Kamer
12 op terug.

13
14 Daarnaast wordt gewerkt aan een uitputtend overzicht van alle wetten en regelingen waarin
15 nationaliteit expliciet wordt genoemd als voorwaarde of risico-indicator. Zodra dit is afgerond zal ik
16 dit ook met uw Kamer delen. PM tijdpad? Vanzelfsprekend ben ik bereid om deze overzichten ook
17 naar de Autoriteit Persoonsgegevens te sturen. PM andere overzicht (risicomodellen, selectieregels
18 en queries al gedeeld) met AP?

19
20 Daarnaast is de Belastingdienst bezig met het opzetten van datamanagement op een centraal
21 niveau. Daarmee krijgt de Belastingdienst eenvoudiger zicht op waar gegevens gebruikt worden.
22 Gegeven de veelheid aan gegevens en de veelheid aan (wijzigende) regelingen, is het een
23 langdurig proces om die administratie volledig ingericht en actueel te hebben. Een vergelijk met de
24 vliegtuigindustrie zou ik hier graag willen maken: in de vliegtuigbouw is het verplicht om ieder
25 onderdeel te administreren en ieder onderdeel is te identificeren. Bij een incident is op basis van de
26 identificatie op het onderdeel de fabrikant te achterhalen, maar ook op welke datum door welke
27 medewerker het onderdeel geplaatst is. De Belastingdienst probeert ten aanzien van alle huidige
28 en toekomstige gegevensverwerkingen zo'n administratie in te richten voor de verantwoording over
29 het gebruik van gegevens. Een dergelijk project zal enige naar verwachting veel tijd in beslag
30 nemen voordat datamanagement over de volle breedte zal zijn ingevoerd (5 tot 10 jaar).

31
32 **10 VVD** De leden van de fractie van de VVD vragen om een stappenplan en een tijdpad waarmee
33 de Belastingdienst zal voldoen aan de privacywetgeving. (IV&D -)

34
35 Bij het bovengenoemde onderzoek naar het mogelijke gebruik van nationaliteit in de overige
36 instrumenten, waarover ik uw Kamer afzonderlijk zal informeren, wordt uiteraard ook getoetst of
37 het mogelijke gebruik van nationaliteit in voorkomende gevallen voldoet aan de privacywetgeving
38 en de toezegging van mijn voorganger om nationaliteit alleen te gebruiken als er sprake is van een
39 expliciete wettelijke grondslag.

40
41 Voor de toekomst geldt dat het voldoen aan de AVG een continue proces is. Zeer frequent wijzigt
42 er wetgeving en zijn er nieuwe regelingen die (tijdelijk) uitgevoerd moeten worden en ook
43 daarvoor zijn implementatie-acties nodig om de AVG na te leven. Zoals het uitvoeren van een GEB
44 en het als gevolg daarvan aanpassen van processen en applicaties. In deze constant aan
45 verandering onderhevige omgeving zet de Belastingdienst in op het blijvend voldoen aan de AVG.
46 Specifiek voor het gebruik van risicomodellen en selectieregels hebben wij de ADR gevraagd een
47 onderzoek te doen naar het totstandkomingsproces en welke waarborgen daarbij gelden. De
48 uitkomsten van dit onderzoek, waarover wij uw Kamer zullen informeren, dragen bij aan
49 verbetering van het proces om te voldoen aan de AVG.

50
51 **11 en 15 VVD, 21 en 22 CDA, 35, D66 56 en 58 SP, 64 en 66 PvdA, 74 CU, 82, 84 en 88**
52 **DENK** De leden van de fracties van de VVD, de SP en de PvdA vragen op basis van welke vijf
53 criteria de selectieregel van de voorlopige aanslag een verzoek selecteerde voor een handmatige
54 controle en hoe deze criteria waren gelegitimeerd. Daarnaast vragen de leden van de fracties van
55 de VVD en van het CDA of deze vijf criteria in combinatie zijn gebruikt, of dat alleen het hebben
56 van een tweede nationaliteit voldoende reden was voor een handmatige controle. Voorts vragen de
57 leden van de fractie van het CDA of burgers met een Nederlandse nationaliteit niet door de
58 selectieregel zijn geselecteerd, terwijl hier wel mogelijk aanleiding toe was. De leden van de fractie
59 van D66 vragen of is na te gaan welke individuen of huishoudens door deze selectiemodules anders
60 zijn behandeld en hoe gedupeerden over deze praktijk worden geïnformeerd. De leden van de
61 fractie van de SP vragen of burgers door deze selectieregel gedupeerd zijn geraakt. De leden van

Met opmerkingen (13): Vraag uit
directeurenoverleg: Klopt deze toezegging van
IV&D? Check

Met opmerkingen (14): Dit is een toezegging
die de stas heeft laten opnemen in de
beantwoording van feitelijke vragen over SFV.

@ FJZ ()
/ DGFZ () en
, kunnen jullie dit aanvullen?

DENK vragen of het klopt dat er circa 11.000 Nederlanders met een dubbele nationaliteit strenger door de Belastingdienst zijn gecontroleerd dan andere Nederlanders. Tot slot vragen de leden van DENK of de tweede nationaliteit een officieel selectiecriteria was in de selectieregel van de voorlopige aanslag. Tot slot vragen de leden van de fractie van de SP om de selectieregels en risicomodellen inclusief het totstandkomingsproces openbaar te maken. [CD-VT -]
bewerkt door: UHB -]

Bij de betreffende selectieregel ging het om een combinatie van criteria, welke naar aanleiding van specifieke fraudesignalen zijn opgenomen in de betreffende selectieregel. De vijf criteria zijn in combinatie gebruikt. Dat betekent dat de selectieregel een verzoek om een voorlopige aanslag alleen voor een handmatige beoordeling selecteerde, als aan alle criteria tegelijkertijd werd voldaan.

Omdat het hier om informatie van controlestrategische aard gaat, verstuur ik geen gedetailleerde informatie over deze selectieregel, of andere risicomodellen en selectieregels. Het delen van deze informatie kan 'gaming the system' in de hand werken. Als een kwaadwillende burger bijvoorbeeld weet dat een selectieregel is afgesteld op een aftrekpost van €5.000 of hoger, zal deze aftrekposten op kunnen voeren die vlak onder dit bedrag liggen. Zoals aangeboden in de brief van PM kan hier tijdens het besloten deel van de technische briefing wel nader bij stilgestaan worden.

Het betrof een selectieregel die naar aanleiding van specifieke fraudesignalen is opgesteld. Het ging hierbij om situaties waarin ten onrechte een hoge voorlopige teruggaaf inkomstenbelasting werd aangevraagd, waarbij de aanvrager niet in Nederland woonachtig was. In die situaties is het terugvorderen van een onterecht uitgekeerde voorlopige teruggaaf zeer lastig, desalniettemin bestond hiervoor geen expliciete wettelijke grondslag.

De selectieregel was gericht op burgers met een niet-Nederlandse nationaliteit, maar niet specifiek op burgers met een dubbele (tweede) nationaliteit. De selectieregel gebruikte gegevens die uiteindelijk afkomstig waren uit de Basisregistratie personen (de BRP) en de voorloper hiervan. Doordat deze naast de Nederlandse nationaliteit ook nog informatie over een eventuele andere nationaliteit bevatte, leidde ook deze andere nationaliteit ertoe dat voldaan kon worden aan deze selectieregel. Om die reden is met ingang van het belastingjaar 2014 de betreffende selectieregel aangescherpt. Vanaf dat moment is in deze selectieregel gericht aangesloten bij de specifieke fraudesignalen, hierbij speelde nationaliteit nog steeds een rol. Verder is van belang dat een selectieregel alleen een indicatie geeft over mogelijke risico's op onjuistheden in een verzoek, maar hierover geen zekerheid biedt. Indien deze selectieregel een verzoek selecteerde voor een handmatige beoordeling, kreeg de behandelaar te zien dat verzoek behandeld moest worden in verband met mogelijke fraude en dat daarbij met name gekeken moest worden naar de aftrekposten. Nationaliteit werd in deze melding niet genoemd.

Vanwege deze handmatige beoordeling kan niet zonder meer worden gesteld dat burgers die op basis van de selectieregel werden uitgeworpen gedupeerd zijn. Als hun verzoeken namelijk werden gecorrigeerd, dan kwam dit doordat een medewerker van de Belastingdienst wel degelijk onjuistheden in het verzoek had geconstateerd. Wel geldt dat met de selectieregel voor het vaststellen van de voorlopige aanslag burgers met een niet-Nederlandse nationaliteit mogelijk strenger gecontroleerd konden worden dan burgers met de Nederlandse nationaliteit, indien zij ook aan de overige vier criteria van de selectieregel voldeden. Hierbij moet dan wel worden aangenomen dat deze burger met de Nederlandse nationaliteit ook niet door een van de overige circa 60 selectieregels (naar de stand van het belastingjaar 2019) in de selectiemodule van de voorlopige aanslag werd geselecteerd voor een handmatige beoordeling. Als dat wel het geval was, werden burgers met zowel de Nederlandse, als de niet-Nederlandse nationaliteit aan een handmatige beoordeling onderworpen. In voorkomende gevallen stuurt de behandelende medewerker bij een handmatige beoordeling een brief, waarbij de desbetreffende burger de mogelijkheid krijgt om hier op te reageren. Afhankelijk van de reactie wordt de voorlopige aanslag daarna, rekening houdend met de reactie en in lijn met de wet- en regelgeving, of conform het verzoek vastgesteld of met een correctie. Uiteraard kan burger in bezwaar komen als afgeweken wordt van zijn verzoek.

(Vraag voor VT: het is toch zo dat de burger met de Nederlandse nationaliteit op dezelfde criteria getoetst worden, maar dan pas in de definitieve aanslagregeling. Een burger met een niet-Nederlandse nationaliteit wordt hierdoor eerder in tijd gecontroleerd maar niet strenger.)

13 VVD, 67 PvdA, 90 en 91 DENK De leden van de VVD vragen waarom er gekozen is voor de vijf criteria van de selectieregel voor de voorlopige aanslag en welke onderzoeken of cijfers hieraan

Met opmerkingen [] (15): AAN DE DIRECTEUREN (met name: [] en []):

Graag jullie visie op het delen van deze context met de Kamer. Willen jullie dergelijke informatie (die steunt op verklaringen van medewerkers) delen met de Kamer?

Indien dit met de Kamer gedeeld wordt, hoe schrijven we dit dan goed op?

Het lastige is namelijk dat UHB geen specifieke documentatie heeft ontvangen, waaruit blijkt waarom Nederlandschap/niet-Nederlandschap is opgenomen in de selectieregel. Deze informatie blijkt enkel uit testimonials van betrokken medewerkers.

Met opmerkingen [] 5]: Ons advies (DF&A) is om te streven naar maximale transparantie en er dus bij te zetten dat dit blijkt uit testimonials van diverse betrokken medewerkers. Het niet noemen is geen optie omdat hier wel expliciet naar gevraagd wordt door de kamer.

Met opmerkingen [] 17]: Vraag uit directeurenoverleg: weten we dit zeker?

Met opmerkingen [] 7]: In een mail van [] zie ik dat behandelaars de volgende melding kregen, bij een uitworp obv deze selectieregel:

V876 Beoordeel VA-verzoek; mogelijk sprake van fraude; beoordeel m.n. aftrekposten (geen aftrek EW)

@ CD-VT []: dan klopt deze passage toch?

Met opmerkingen [] 19]: CD-VT []: Klopt het als UHB dit zo opschrijft?

Daarnaast vraagt BOA om het exacte aantal selectieregels van deze selectiemodule.

Met opmerkingen [] 20]: @CD-VT []: graag jullie reactie op deze opmerking van Particulieren.

ten grondslag liggen. De leden van de fracties van de PvdA en DENK vragen hoe de besluitvorming omtrent de selectieregel van de voorlopige aanslag is verlopen en in hoeverre een bewindspersoon hiervan op de hoogte is geweest [CD-VT -]

Deze selectieregel is opgesteld naar aanleiding van een patroon, dat door medewerkers van de Belastingdienst werd gezien in verzoeken om voorlopige aanslagen. Het ging hierbij om situaties waarin ten onrechte een hoge voorlopige teruggaaf inkomstenbelasting werd aangevraagd door of op naam van niet in Nederland woonachtige burgers. Op basis van analyses bestond een vermoeden van georganiseerde systeemfraude. De gekozen aanpak was een uitvloeisel van de toezegging aan uw Kamer van de toenmalige staatssecretaris om maatregelen te treffen om systeemfraude te voorkomen en te bestrijden.⁷ PM klopt dit in de tijd? Er is geen indicatie dat de toenmalige bewindspersoon hiervan op de hoogte is gebracht omdat het opstellen van selectieregels een regulier operationeel proces is en ieder belastingjaar veel selectieregels worden opgesteld en verwijderd (naast de doorontwikkeling van andere selectiemethoden). Het spreekt vanzelf dat deze regels binnen de wettelijke kaders moeten worden opgesteld. Het is praktisch niet mogelijk dat bewindspersonen over individuele regels meebeslissen.

In het algemeen is het streven altijd de voorlopige aanslag zo goed als mogelijk aan te laten sluiten op de definitieve aanslag om op deze manier grote terugbetalingen en daarmee potentiële financiële problemen voor de burger te voorkomen. In deze situatie speelde mee dat de betrokken burgers mogelijk 'slachtoffer' waren omdat, buiten hun medeweten om, hun burgerservicenummer is gebruikt. Verder is het terugvorderen van door een burger ten onrechte ontvangen bedragen over het algemeen zeer problematisch, wanneer iemand Nederland op dat moment reeds heeft verlaten.

14 VVD, 54 SP De leden van de fractie van de VVD vragen of de criteria van selectieregels gebaseerd moeten zijn op onderzoek en feiten en niet op basis van ervaring en expertise. De leden van de fractie van de SP vragen of door foute selectieregels of risicomodellen geen tunnelvisie wordt gecreëerd. [CD-VT -]

Als uitgangspunt geldt dat de criteria worden gebaseerd op de wet- en regelgeving; bijvoorbeeld in de wet genoemde eisen en/of grensbedragen. Daarbij wordt ook rekening gehouden met antwoorden op vragen in het aangiftebiljet en bijvoorbeeld bevindingen uit controles in het lopende jaar of eerdere jaren (onderzoek en feiten). Dit wordt gecombineerd met de expertise en ervaringen van medewerkers, om informatie uit eerdere jaren nader te duiden.

Daarbij onderschrijf ik het belang van het voorkomen van tunnelvisie in de selectiesystemen van de Belastingdienst. Hiervoor zijn verschillende maatregelen genomen. Zo wordt een aangifte of verzoek altijd behandeld door een medewerker, voordat er rechtsgevolgen worden verbonden aan het feit dat de onder toezicht geplaatste aangifte (door de selectiesystemen en na eventuele doorselectie) is geselecteerd voor controle. De medewerker beslist uiteindelijk op basis van alle feiten en omstandigheden of de aangifte of het verzoek wordt gevolgd, of dat deze (deels) corrigeert wordt. Zo wordt een uitgeworpen aangifte altijd behandeld door een medewerker, die de aangifte uiteindelijk op basis van alle feiten en omstandigheden conform afdoet of (deels) corrigeert. Het zijn deze feitelijke bevindingen die gebruikt worden om selectieregels en risicomodellen voor het betreffende jaar en/of volgende jaren te onderhouden, aan te passen. Er wordt verder ook met steekproeven op de verder wordt er onder meer gebruik gemaakt van representatieve steekproeven uit de hele verzameling van aangiften gewerkt. Deze worden, naast de aangiften die vanuit de resultaten van het risicomodel worden uitgeworpen, ook handmatig door een medewerker gecontroleerd. Doordat een medewerker de reden van de uitworp niet kent, wordt tunnelvisie op deze manier ook voorkomen. Ook de resultaten van deze steekproeven worden gebruikt om de selectieregels te herijken. Verder wordt er onder meer gebruik gemaakt van representatieve steekproeven uit de hele verzameling van aangiften. Ook de resultaten van deze steekproeven worden gebruikt om de selectieregels te herijken.

16 VVD De leden van de fractie van de VVD vragen of ik van mening ben dat de tweede nationaliteit of etniciteit geen aanleiding mag zijn voor strenger onderzoek. [FJZ -]

⁷ paragraaf 7.3. van de fiscale agenda van 14 april 2011 (juiste verwijzing met Kamerstuknummer toevoegen)

Met opmerkingen [WN(21): AAN DE DIRECTEUREN (met name:]

en]:

Graag jullie visie op het delen van deze context met de Kamer. Willen jullie dergelijke informatie (die steunt op verklaringen van medewerkers) delen met de Kamer?

Indien dit met de Kamer gedeeld wordt, hoe schrijven we dit dan goed op?

Het lastige is namelijk dat UHB geen specifieke documentatie heeft ontvangen, waaruit blijkt waarom Nederlanderschap/niet-Nederlanderschap is opgenomen in de selectieregel. Deze informatie blijkt enkel uit testimonials van betrokken medewerkers.

Met opmerkingen [] R21: Zie opmerking op vorige bladzijde. Ja. Delen met de kamer.

Met opmerkingen [] 23: Toevoeging door COMM

Met opmerkingen [] 4: Deze twee zinnen roepen een heleboel vragen op. Is dat altijd, frequent, hoe vaak worden risicomodellen en selectieregels herijken (ik weet vanuit erf- en schenk dat hier een heleboel achterstallig onderhoud op zat)

Met opmerkingen [] 24: @DF&A (en @CD-VT]): kunnen jullie reageren op deze opmerking, voor wat betreft de risicomodellen en selectieregels?

Met opmerkingen [] 24:]:

1 Wij vinden, net als onze ambtsvoorganger in zijn brief van 15 november 2019 heeft aangegeven,
2 het onwenselijk om de tweede nationaliteit (naast de Nederlandse nationaliteit) te gebruiken voor
3 de toezichtstaak van de Belastingdienst. Ik ben dan ook van mening dat het hebben van een
4 tweede nationaliteit in geen geval aanleiding mag zijn voor een strenger onderzoek.
5 Controleren van nationaliteit is niet per definitie hetzelfde als etnisch profileren. Het maakt uit hoe
6 en waarom de nationaliteit als selectie criterium wordt ingezet. Er bestaan verschillende definities
7 voor etnisch profileren. Onder etnisch profileren verstaan wij het gebruiken ~~Onder etnisch~~
8 ~~profileren verstaan wij~~, het gebruiken van criteria als ras, etniciteit, nationaliteit, taal of geloof bij
9 opsporing of handhaving terwijl dat niet objectief te rechtvaardigen is. Etnisch profileren keuren wij
10 ten strengste af.
11
12

13 **Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA**

14 Onderstaand worden de vragen van de leden van de fractie van het CDA beantwoord, voor zover
15 deze nog niet hiervoor beantwoord zijn. Daarnaast zijn soortgelijke vragen van de leden van
16 andere fracties hierbij meegenomen.
17
18

19 **19, 37 GL, 59 SP, 70, 71 en 75 CU**

20 *De leden van de fracties van het CDA, GroenLinks, SP en ChristenUnie vragen naar de expliciete*
21 *wettelijke grondslag waarbij de nationaliteit wordt verwerkt. Daarnaast vragen de leden van de*
22 *fracties van het CDA en de ChristenUnie naar en overzicht van die gevallen waarin nationaliteit*
23 *wettelijk gezien van belang is en van die gevallen waarin de Belastingdienst het bijhouden van de*
24 *nationaliteit voor de uitvoeringspraktijk relevant en proportioneel acht.*

25 **[DGfZ –]**.

26
27 Op grond van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) mogen overheidsinstanties
28 en overheidsorganen persoonsgegevens verwerken wanneer zij voldoen aan een of meer
29 voorwaarden. Zij verwerken persoonsgegevens wanneer daar een wettelijke grondslag voor
30 bestaat of wanneer dat noodzakelijk is voor de vervulling van een taak van algemeen belang of in
31 het kader van de uitoefening van het openbaar gezag.

32 Wettelijk is geregeld dat de Belastingdienst voor haar taken gegevens uit de basisregistratie
33 persoonsgegevens mag gebruiken. Een van die gegevens is 'nationaliteit'. De grondslag voor dit
34 gebruik is opgenomen in artikel 3.1 van de Wet basisregistratie personen en artikel 37 van het
35 besluit basisregistratie personen en het Autorisatiebesluit Belastingdienst, Rijksdienst voor
36 Identiteitsgegevens.
37

38 Zoals aangegeven is er een aantal wettelijke bepalingen waarin nationaliteit expliciet is opgenomen
39 als criterium om aan te toetsen of er een materieel heffingsrecht bestaat. Een voorbeeld hiervan is
40 artikel 3 lid 1 van de Successiewet. Dit artikel bepaalt dat de erfenis en schenkingen van een
41 Nederlander die niet meer in Nederland woont, belast wordt. Dit geldt tot tien jaar, nadat de
42 Nederlander Nederland heeft verlaten. Om deze regel te kunnen handhaven is het noodzakelijk dat
43 het gegeven nationaliteit wordt verwerkt om te weten of sprake is van een Nederlander.
44 Vervolgens moet getoetst worden of deze persoon nog in Nederland woonachtig is.

45 In belastingverdragen is de nationaliteit van een natuurlijke persoon (in laatste instantie) relevant
46 om te bepalen van welke verdragsstaat hij uitsluitend inwoner is in de situaties dat de natuurlijke
47 persoon een dubbele woonplaats heeft. In verdragen, zoals bijvoorbeeld artikel 4 tweede lid van
48 het OESO modelverdrag, worden een aantal criteria benoemd, zoals de nationaliteit waaraan
49 getoetst kan worden. Indien de overige criteria geen uitsluitsel geven, wordt nationaliteit als
50 laatste criterium getoetst.

51 Daarnaast kan nationaliteit een relevante factor zijn bij het vaststellen van de woonplaats van een
52 belastingplichtige. De fiscale wet- en regelgeving in Nederland bevat geen concrete criteria om de
53 woonplaats vast te stellen, dat wordt beoordeeld naar omstandigheden wat de woonplaats van een
54 persoon is. Dat wil zeggen dat de Belastingdienst zal moeten onderzoeken of een persoon
55 voldoende economische banden met Nederland heeft. Het gegeven nationaliteit kan hierbij worden
56 verwerkt als een van de objectieve criteria aan de hand waarvan de woonplaats van een persoon
57 kan worden vastgesteld.

Met opmerkingen [] 27]: Ik zou niet bij jezelf aansluiten, maar bij de AP oid. Anders lijkt het of je je eigen definitie maakt.

@ [] kan je dit aanpassen?

Met opmerkingen [] 8]: Een definitie waarin hetzelfde woord voorkomt als het te definiëren woord vind ik een zwak. Ik zou etniciteit vervangen door: "een sociaal-culturele identiteit" (dan kunnen nationaliteit, geloof en taal vervallen)

Met opmerkingen [] 29]: Opm COMM: Hoe is dit te rijmen met toezegging uit brief 15/11/19:

"Op basis van deze signalen heb ik wel al eerder de opdracht gegeven, uitgezonderd indien er een expliciete wettelijke grondslag voor is, nationaliteit niet meer te gebruiken ten behoeve van de handhavingstaak van de Belastingdienst."

Kortom: of het moet wettelijk expliciet geregeld zijn, of het mag

Met opmerkingen [] : @DGfZ []
[] en [] Graag Julie
reactie hierop.

Op zichzelf is voor het gebruik van nationaliteit in het kader van een woonplaatsonderzoek vanuit een juridische optiek geen nadere wettelijke basis vereist. Om echter iedere suggestie van oneigenlijk gebruik uit te sluiten zal ik, zoals mijn ambtsvoorganger eerder ook al heeft aangegeven, herbeoordelen waar nationaliteit door de Belastingdienst wordt gebruikt en zullen wij voor de toekomst waar nodig een expliciete wettelijke grondslag opnemen voor het gebruik van nationaliteit. Om echter iedere suggestie van oneigenlijk gebruik uit te sluiten zal ik, zoals mijn ambtsvoorganger eerder ook al heeft aangegeven, herbeoordelen waar nationaliteit door de Belastingdienst wordt gebruikt en zullen wij voor de toekomst waar nodig een expliciete wettelijke grondslag opnemen voor het gebruik van nationaliteit.

Aan een volledig overzicht wordt nog gewerkt en hierover informeren wij uw Kamer zoals in de antwoorden hiervoor toegezegd.

24 CDA (BvA, [31]) De leden van de fractie van het CDA vragen een reactie op het artikel van het RTL Nieuws met de titel 'Onderzoek naar misstanden legt bom onder top Belastingdienst'.

Wij zijn bekend met voormeld bericht van 15 mei jongstleden. Het is vast beleid dat ik over personeelsvertrouwelijke zaken geen uitspraak doe. Dat doe ik nu ook niet.

25 CDA (Bva, [32]) De leden van de fractie van het CDA hebben tot slot enkele naar aanleiding van het rapport van het Onderzoeksbureau Integriteit Financien (OIF) en om een update geven over de stand van zaken rond de aangiften tegen de Belastingdienst.

PM procedureel antwoord op de vraag.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66

Onderstaand worden de vragen van de leden van de fractie van D66 beantwoord, voor zover deze nog niet hiervoor beantwoord zijn. Daarnaast zijn soortgelijke vragen van de leden van andere fracties hierbij meegenomen.

26 D66 BZK [33] en 89 DENK De leden van de fractie van D66 vragen om een brief waarin het kabinet ingaat op zijn rijksbrede visie als het gaat om het voorkomen en aanpakken van etnisch profileren. De leden van de fractie van DENK vragen of wij de mening delen dat de overheid niet mag discrimineren en vragen hoe zich discriminerend gedrag verhoudt tot de voorbeeldfunctie van de overheid.

Ik deel de mening dat de overheid, en dus ook de Belastingdienst, niet mag discrimineren. Discriminatie is ontoelaatbaar en moet op alle mogelijke manieren voorkomen en bestreden worden. Er ligt bij alle lagen van de overheid een belangrijke verantwoordelijkheid voor de voorkoming en bestrijding van discriminatie. Overheidsorganisaties hebben, vanwege hun specifieke rol in een democratische rechtsstaat, bij uitstek een verantwoordelijkheid om conform het gelijkheidsbeginsel te handelen. De maatregelen uit het kabinetsbrede antidiscriminatiebeleid zijn dan ook mede gericht op de overheid zelf. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties informeert uw Kamer elk jaar over de voortgang van de kabinetsaanpak van discriminatie en de visie waarop deze gebaseerd is, waaronder het vergroten van bewustwording over vooroordelen. PM toezeggen daarin ook in te gaan op etnisch profileren

27 EN 28 en 29 D66 38 en 39 GL 47GL, 68 en 69 PvdA (BZK [34] en FJZ [35]) De leden van de fractie van D66 vragen om een uitputtend overzicht van wetten, regelingen, procedures, risicomodellen en selectiemodules van de rijksoverheid, waarin de (tweede) nationaliteit of etniciteit is opgenomen als voorwaarde en/of (risico-)indicator. Daarbij vragen deze leden ook om de argumenten en/of redenen die zijn aangevoerd om deze persoonskenmerken te registreren. De leden van de fractie van GroenLinks vragen in hoeverre deze problematiek ook speelt bij andere overheidsinstanties en om dit te onderzoeken. De leden van de fractie van GroenLinks vragen daarnaast in welke gevallen het objectief te rechtvaardigen is om gebruik te maken van criteria als huidskleur, nationaliteit, etniciteit, taal of geloof. Daarnaast vragen de leden van de fractie om een uitputtend overzicht van de situaties waarin de nationaliteit, tweede nationaliteit en/of etniciteit een rol hebben gespeeld, terwijl een wettelijke grondslag ontbrak. De leden van de fractie van GroenLinks vragen daarbij te reflecteren op de effectiviteit van etnisch profileren en hoe dit zich verhoudt tot artikel 1 van de Grondwet. Tot slot vragen de leden van de PvdA in hoeverre etnisch profileren en het gebruik van tweede nationaliteiten bij de overheid buiten de Belastingdienst plaatsvindt en of ik er zorg voor kan dragen dat registraties van

Met opmerkingen [31]: Waar is dit eerder aangegeven? Graag in een voetnoot.

Met opmerkingen [32]: Volgens mij wordt de vraag hier niet beantwoord, ik zou een kort procedureel antwoord willen voorstellen.

Met opmerkingen [32]: @Bva ([32]) lukt het jou om hierop een procedureel antwoord te formuleren?

Met opmerkingen [34]: PM vanuit BZK: 1) de minister moet ze nog goedkeuren, ze gaan vanmiddag de lijn in, 2) ik kijk morgen naar de hele set antwoorden en misschien zijn er voor de onderlinge consistentie nog wijzigingen nodig.

Deze conceptantwoorden zijn dus nog in beweging.

Met opmerkingen [34]: PM: Check samenloop met beantwoording Kamervragen over VGR discriminatiebestrijding. Stas BZK zal bij die beantwoording ook naar deze kamervraag kijken.

Met opmerkingen [36]: Verwijzing naar de Kamerbrief?

Met opmerkingen [37]: Dat is niet hetzelfde als etnisch profileren. Wellicht toezeggen daar dit jaar meer op in te gaan?

Met opmerkingen [37]: Dat zou ik inderdaad doen als dat mogelijk is, dan komen we ook tegemoet aan vraag van D66

1 dubbele nationaliteiten bij alle onderdelen van de overheid zoveel mogelijk geschrapt worden.
2 [FJZ -]

3
4 PM wat kunnen we hierop antwoorden en evt. toezeggen?

5
6 Vooropgesteld dat het kabinet etnisch profileren ten zeerste afkeurt. Etnisch profileren acht het
7 kabinet in strijd met het discriminatieverbod uit de Grondwet. Daarbij heeft iedere
8 overheidsinstantie een verantwoordelijkheid om, gehouden aan artikel 1 van de Grondwet,
9 discriminerende praktijken zoals etnisch profileren te voorkomen en te bestrijden. De Nationale
10 ombudsman voert onderzoek uit naar hoe overheidsinstanties – waaronder de ombudsman zelf –
11 om moeten gaan met klachten over etnisch profileren. Voor dit onderzoek staan klachten centraal
12 van burgers die het gevoel hebben dat zij er bij de opsporing of rechtshandhaving worden uitgepikt
13 door een individuele ambtenaar vanwege hun etniciteit. Gelet op die definitie betreft de
14 ombudsman bij zijn onderzoek de volgende overheidsinstanties: politie, KMar, UWV, SVB,
15 Belastingdienst Douane en gemeenten. Dit onderzoek, dat in het najaar gereed zal zijn, zal meer
16 inzicht geven in klachten over andere onderdelen van de overheid. Uiteraard zal het kabinet het
17 rapport na de openbaarmaking ervan bestuderen en bezien of het aanleiding geeft tot nadere
18 vervolgacties.

19
20 Wel kan het voor de uitvoering van wettelijke taken van toezicht en dienstverlening noodzakelijk
21 zijn om persoonskenmerken te verwerken, waaruit mogelijk de etniciteit van een burger afgeleid
22 kan worden. Ik doel hier op onder andere op namen van burgers, of diens nationaliteit.

23
24 Tot slot zie ik het als een kabinetsbrede verantwoordelijkheid om er zorg voor te dragen dat
25 dubbele nationaliteiten worden geschrapt, behoudens de gevallen waarin de registratie hiervan
26 objectief gerechtvaardigd is. Daarbij dienen alle betrokken bewindspersonen voor de onder hun
27 verantwoordelijkheid staande onderdelen af te wegen wanneer het registreren van dubbele
28 nationaliteiten wel en wanneer niet objectief gerechtvaardigd is.

29
30 [Voor de Belastingdienst: IV&D -] voor SZW:]

31
32
33 30 D 66 BZK [] De leden van de fractie van D66 vragen het kabinet om te reageren
34 op de uitspraak van een groot deel van de Tweede Kamer dat etnisch profileren onaanvaardbaar is.
35 Daarbij vragen deze leden om te reflecteren op de eerdere uitspraak van het kabinet dat etnisch
36 profileren zoveel mogelijk voorkomen moet worden en dat etniciteit door de KMar als risico-
37 indicator zou worden gebruikt.

38
39 Onder etnisch profileren verstaat het kabinet het gebruiken van criteria als ras, etniciteit,
40 nationaliteit, taal of geloof bij opsporing of handhaving terwijl dat niet objectief te rechtvaardigen
41 is. Etnisch profileren is ontoelaatbaar. Het is dan ook van groot belang dat er bij het toepassen van
42 risico-indicatoren voor alle criteria (naast een wettelijke grondslag) een objectieve rechtvaardiging
43 is en dat de invloed van vooroordelen wordt voorkomen. PM iets zeggen over de KMar

44
45 31 D66 BZK [] De leden van de fractie van D66 vragen om een reactie op het
46 interview met de Nationale ombudsman, waarin hij schetst dat "etnisch profileren in alle lagen van
47 de overheid voorkomt". Tevens vragen deze leden welke autoriteit structureel toezicht houdt op
48 etnisch profileren door de overheid.

49
50 Helaas komen vooroordelen, bewust of onbewust, bij mensen voor. Zoals gezegd hebben
51 overheidsorganisaties, vanwege hun specifieke rol in een democratische rechtsstaat, bij uitstek een
52 verantwoordelijkheid om conform het gelijkheidsbeginsel te handelen. Trainingen kunnen mensen
53 bewust maken van hun eigen vooroordelen en stereotypen en zo discriminatie voorkomen. In de
54 afgelopen jaren hebben ook medewerkers van ministeries en gemeenten dergelijke trainingen
55 gevolgd bij het College voor de rechten van de mens. PM check is ook vanuit de BD deelgenomen
56 aan deze cursussen? Het College voor de rechten van de mens heeft, binnen de reikwijdte van haar
57 oordelende bevoegdheid, ook een rol bij het toezien op etnisch profileren door de overheid.

58
59 33 D66 De leden van de fractie van D66 vragen in hoeverre de cultuur bij de Belastingdienst
60 verbeterd is, en daarbij specifiek naar de snelheid waarmee misstanden bekend zijn bij de politieke
61 top. [O&P -]

Met opmerkingen [] 39: PM: Check samenloop met beantwoording Kamervragen over VGR discriminatiebestrijding. Stas BZK zal bij die beantwoording ook naar deze kamervraag kijken.

Met opmerkingen [] 40: Ik zou deze uitzetten bij BZK, willen we dit toezeggen en zo nee wat kunnen we dan antwoorden.

Met opmerkingen [] 41: Check: in neem aan dat etnisch profileren in strijd is met de Grondwet. Wel kun je gebruik maken van bijv. nationaliteit (onder voorwaarden)

Met opmerkingen [] 42: Ook dit is alleen op basis van klachten. Ik vraag me af of dit voldoende is.

Met opmerkingen [] 43: PM: Check samenloop met beantwoording Kamervragen over VGR discriminatiebestrijding. Stas BZK zal bij die beantwoording ook naar deze kamervraag kijken.

Met opmerkingen [] 44: PM vanuit BZK: 1) de minister moet ze nog goedkeuren, ze gaan vanmiddag de lijn in, 2) ik kijk morgen naar de hele set antwoorden en misschien zijn er voor de onderlinge consistentie nog wijzigingen nodig.

Deze conceptantwoorden zijn dus nog in beweging.

Met opmerkingen [] 45R44: PM: Check samenloop met beantwoording Kamervragen over VGR discriminatiebestrijding. Stas BZK zal bij die beantwoording ook naar deze kamervraag kijken.

Met opmerkingen [] 46: PM: Samenvoegen met 27, of met 31, of los laten staan?

Met opmerkingen [] 47: PM vanuit BZK: 1) de minister moet ze nog goedkeuren, ze gaan vanmiddag de lijn in, 2) ik kijk morgen naar de hele set antwoorden en misschien zijn er voor de onderlinge consistentie nog wijzigingen nodig.

Deze conceptantwoorden zijn dus nog in beweging.

Met opmerkingen [] 47: PM: Check samenloop met beantwoording Kamervragen over VGR discriminatiebestrijding. Stas BZK zal bij die beantwoording ook naar deze kamervraag kijken.

Met opmerkingen [] 49: Dat is alleen als er iemand klaagt. In het voorbeeld van de Belastingdienst is dat rijkelijk laat.

Met opmerkingen [] 50: Belangrijke opmerking, in overleg met BZK bezien wat dat voor antwoord betekent.

1 Het is belangrijk dat misstanden vrijelijk gemeld kunnen worden en op een juiste manier opvolging
2 krijgen. We werken aan het creëren van deze gewenste cultuur. Ook de onafhankelijke
3 Personeelsraadspersonen dragen hieraan bij. Hun opdracht is om gedurende één jaar actief
4 medewerkers van de Belastingdienst op te zoeken en met hen in gesprek te gaan. Zo kunnen zij
5 signalen over structurele onrechtmatigheden en mogelijke misstanden van de werkvloer ophalen
6 en hierover adviseren aan de [redacted]. Bij signalen over misstanden en
7 onrechtmatigheden gaat het niet alleen over onrechtmatigheden in juridische zin. Het kan daarbij
8 ook gaan over signalen over zaken die niet in orde zijn, zoals over het werkproces, de omgang met
9 elkaar, het organiseren van (collegiale) tegenspraak en onbedoelde effecten van werkinstructies.
10 De Personeelsraadspersonen zijn kort geleden gestart maar de medewerkers van de
11 Belastingdienst weten hen wel al te vinden. Het eerste interne rapportagemoment is na de zomer.

12
13 – Het eerste interne rapportagemoment is na de zomer.

14
15 **34 D66, 46 GL** De leden van de fracties D66 en GroenLinks vragen in hoeverre er intern aandacht
16 wordt besteed aan vooroordelen, (onbewuste) discriminatie en (institutioneel) racisme en hoe
17 etnisch profileren in de toekomst wordt voorkomen [O&P – [redacted]].

18
19 Vooropgesteld keuren wij etnisch profileren ten strengste af. Daarvan mag nimmer sprake zijn,
20 zeker niet bij een overheidsorganisatie. Daarom heeft het onderwerp nadrukkelijk aandacht op
21 verschillende plekken binnen de Belastingdienst. Daarnaast wordt in het centrale
22 onboardingsprogramma voor nieuwe medewerkers aandacht besteed aan de ethische aspecten van
23 het werk en over de betekenis van de kernwaarden verantwoordelijkheid, geloofwaardigheid en
24 zorgvuldigheid. Ook heeft integer handelen een belangrijke plek in bijvoorbeeld,
25 opleidingsprogramma's en dialoogsessies die onder de leiderschaps- en cultuuraanpak zijn
26 gevoerd. De actualiteit onderstreept het belang om het gesprek over vooroordelen en (onbewuste)
27 discriminatie intensief te blijven voeren.

28
29 **36 D66** De leden van de fractie van D66 vragen welke signalen de Nationale Ombudsman tot nu
30 toe heeft ontvangen, over etnisch profileren bij de Belastingdienst.

31
32 De Nationale ombudsman doet een onderzoek naar hoe overheidsinstanties – waaronder de
33 ombudsman zelf – om moeten gaan met klachten over etnisch profileren. Voor dit onderzoek staan
34 klachten centraal van burgers die het gevoel hebben dat zij er bij de opsporing of
35 rechtshandhaving uit worden gepikt door een individuele ambtenaar vanwege hun etniciteit. Het
36 onderzoek richt zich dus niet op etnisch profileren als zodanig, maar op de klachtbehandeling.

37
38 De overheid, en ook de Nationale ombudsman, ontvangt weinig klachten over etnisch profileren.
39 Daarom heeft de ombudsman een meldpunt geopend waar burgers hun ervaringen kunnen delen:
40 over hoe de klachtbehandeling is verlopen, maar ook waarom zij wellicht ervoor kiezen geen klacht
41 in te dienen.

42
43 Hoewel het onderzoek dus een andere focus heeft, zijn er bij de Nationale Ombudsman wel een
44 handvol meldingen binnengekomen over de Belastingdienst, waarbij burgers aangaven dat zij het
45 gevoel hadden anders behandeld te worden op basis van hun etniciteit. In het najaar zal de
46 Nationale ombudsman zijn onderzoeksresultaten uitbrengen.

47
48 Op basis van deze onderzoeksresultaten zal ik voor de Belastingdienst gepaste acties in gang
49 zetten.

50 Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

51
52
53 **49 SP** De leden van de fractie van de SP vragen waarom onmogelijk blijkt artikel 68 van de
54 Grondwet te eerbiedigen en in welke de Staten-Generaal zijn controlerende taak op uitvoering van
55 de wet dient uit te kunnen voeren [D32 – [redacted]].

56
57 Het zo volledig mogelijk en juist informeren van uw Kamer vinden wij van groot belang. Daarom
58 hebben wij uw Kamer op 11 mei jl. ingelicht toen bij de behandeling van persvragen die waren
59 gesteld op 29 april jl. duidelijk werd dat de voortgangsrapportage van 28 mei jl. een onjuistheid
60 bevatte. Deze onjuistheid hebben wij in de rectificatie van 11 mei jl. toegelicht. Wij betreuren dat
61 de onjuistheden pas bij de behandeling van de persvragen aan het licht zijn gekomen. – –

Met opmerkinge [redacted] 51]: Gaan we delen met
Kamer? Intern lijkt niet, maar dit is uitnodiging
natuurlijk.

@ [redacted] graag jouw check

52 SP 53 SP 77 CU De leden van de fractie van de SP vragen wat de precieze aanleiding is geweest om de Auditdienst Rijk onderzoek te laten doen naar de totstandkoming van selectieregels en risicomodellen en waarom nu pas onderzocht zal worden of er basis is van een juiste totstandkoming van onderzoek naar fraude. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of de ADR is verzocht om in het onderzoek naar de wijze van totstandkoming van risicomodellen, selectieregels, data-analyses en query's bij de Belastingdienst (incl. Toeslagen) ook in te gaan op de rol van 'zelflerende' en voorspellende algoritmes in deze totstandkoming [UHB -]

Naar aanleiding van de Belastingdienst brede uitvraag van 14 november 2019 bleek dat op heel veel plekken binnen de Belastingdienst op verschillende wijze invulling wordt gegeven aan het selecteren van risico's. Om inzicht te krijgen in de governance en de mate waarin er checks and balances aanwezig zijn bij de toepassing van deze verschillende vormen van risicoselectie werd nader onderzoek wenselijk geacht. Een dergelijk onderzoek vraagt om specifieke kennis en voldoende onafhankelijkheid. Daarom is de ADR eind 2019 gevraagd om in 2020 onderzoek te doen naar de wijze van totstandkoming van risicomodellen, selectieregels, data-analyses en query's bij de Belastingdienst (incl. Toeslagen), in kaart te brengen welke waarborgen daarbij gelden en hoe deze getoetst worden. Deze onderzoeksvraag leidt tot een omvangrijk onderzoek. Er is niet voor gekozen om de rol van 'zelflerende' en voorspellende algoritmes als specifiek onderwerp in dit onderzoek te betrekken, mede omdat de Algemene Rekenkamer (ARK) dit jaar is gestart met een rijksbreed onderzoek ("Zicht op algoritmes") naar algoritmes, waaronder voorspellende en zelflerende algoritmes. De Belastingdienst levert – als onderdeel van het ministerie van Financiën – medewerking aan het onderzoek van de ARK.

Bij de Belastingdienst loopt overigens op dit moment geen onderzoek naar de juiste totstandkoming van onderzoeken naar fraude. Wel is, zoals in de brief van 26 mei⁸ jongstleden aan uw Kamer gemeld, momenteel een onderzoek opgestart naar de Fraudesignaleringsvoorziening (FSV) en applicaties die lijken op FSV. Ook het gebruik van nationaliteit wordt in dit onderzoek meegenomen.

57SP (IV&D ()) De leden van de fractie van de SP vragen het externe onderzoek, zowel naar de zwarte lijst, als naar etnisch profileren, uit te laten voeren door een totaal andere organisatie of universiteit en mee te mogen kijken op de vraagstelling en tussenrapportages. PM nog beantwoordt: verwijzen naar FSV voor 'zwarte lijst' en procedureel antwoord etnisch profileren (AP en NO loopt al, nu geen ander onderzoek).

60 SP De leden van de fractie van de SP vragen hoe de Willen/Mogen/Kunnen toets precies werkt en of hierop wordt meegekeken door externe juristen of ethici [CAP:] en IV&D:].

De mogen/willen/kunnen-toets is een intern te gebruiken instrument dat helpt om te verkennen voor welk doel het gegevensgebruik zou worden ingezet (willen), welke (juridische) kaders gelden voor gegevensgebruik (mogen) en welke (technische) mogelijkheden er zijn. Bij het gebruik van het instrument kijken geen externe juristen of ethici mee. De medewerkers van de desbetreffende dienstonderdelen kunnen eventuele vragen aan specialisten van de Belastingdienst voorleggen.

Een mogen/willen/kunnen-toets is een aanvullend hulpmiddel. De toets kan in niet de plaats komen van een verplichte gegevensbeschermingseffectbeoordeling. De Algemene verordening gegevensbescherming en de Wet politiegegevens geven regels voor het uitvoeren van een verplichte gegevensbeschermingseffectbeoordeling.

61 SP De leden van de fractie van de SP vragen ten aanzien van de hersteloperatie in de toeslagenaffaire of er niet een grotere groep burgers onder de institutionele vooringenomenheid komt te vallen doordat geselecteerd werd op niet kloppende selectieregels en wat dit betekent voor de hersteloperatie [UHB-Toeslagen:] en].

Donner definieert institutionele vooringenomenheid als een vermoeden van fraude dat niet gebaseerd was op het persoonlijke handelen van de ouders, maar op het enkele feit dat zij in een

⁸ Kamerstukken II, 2019-20, 31066, nr. 650.

Met opmerkingen [52] Aan CAP [] en IV&D []

1. Klopt het dat een GEB alleen op procesniveau wordt gedaan, maar niet op een individuele gegevensaanvraag?
2. In hoeverre is dat in lijn met eerdere uitspraken richting de Kamer, dat de AVG lijdend is bij de vraag of we een GEB moeten doen?

bepaald kader (het CAF-11 dossier) werden gecontroleerd. De dossiers waarbij mogelijk sprake was van institutionele vooringenomenheid zoals in CAF-11 zijn door de commissie AUT onderzocht.

Met opmerkingen [53]: PM: Check UHB-Toeslagen.

Naast CAF-zaken had dit onderzoek ook betrekking op niet CAF-dossiers in de periode voorafgaand aan het CAF waarbij sprake was van een groepsgewijze aanpak. In de gevallen waarin aanvragers geen mededeling hebben ontvangen dat zij mogelijk voor compensatie in aanmerking komen, kunnen zij zichzelf melden bij Toeslagen en de informatie verschaffen op grond waarvan het aannemelijk is dat zij onderdeel zijn geweest van institutionele vooringenomenheid. Op dit moment wordt door de Herstelorganisatie in kaart gebracht wat de totale omvang van de diverse groepen is, die mogelijk recht hebben op compensatie.

Met opmerkingen [54]: Dit antwoord gaat nu niet in op de vraag of de selectieregels ook voor Toeslagen werden gebruikt.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

Onderstaand worden de vragen van de leden van de fractie van de PvdA beantwoord, voor zover deze nog niet hiervoor beantwoord zijn.

Met opmerkingen [54]: PM: UHB Toeslagen: kunnen jullie op de opmerking van legeren?

65 PvdA De leden van de fractie van de PvdA vragen of het klopt dat er vijf selectiecriteria waren, en dat als men aan 4 van de criteria voldeed de persoon kwam "bovendrijven", maar alleen als er een dubbele nationaliteit was. Deze leden vragen hoe het kan dat de Belastingdienst en de leiding daarvan niet hebben opgemerkt dat de selectieregel discriminatoir was en vragen wat dit zegt over het ethische en juridische besef van de Belastingdienst. [FJZ -]

Zoals ik hierboven heb aangegeven, werd in de selectieregel geselecteerd op het niet hebben van de Nederlandse nationaliteit. Er werd dus niet geselecteerd op het hebben van een tweede nationaliteit. Ook is geen onderscheid gemaakt naar welke niet-Nederlandse nationaliteit het betrof. De Autoriteit Persoonsgegevens doet nog onderzoek of de Belastingdienst (bijzondere) persoonsgegevens waaruit ras of etniciteit blijkt mogelijk onrechtmatig (heeft) verwerkt. Ik wacht graag eerst de bevindingen van de AP af.

Met opmerkingen [56]: Opm FEZ: Ik zou woorden als ras willen vermijden in de beantwoording en uitsluitend etniciteit gebruiken.

Dat laat onverlet dat de selectie wel in strijd was met het beleid zoals dat door mijn voorganger op 15 november 2019 is voorgeschreven om selectie op nationaliteit uitsluitend toe te passen indien sprake is van een expliciete wettelijke basis. Om die reden is selectieregel ook voor de belastingjaren tot en met 2019 op 15 mei jongstleden is gestopt.

Met opmerkingen [56]: Dit is echter wel de omschrijving van het onderzoek van de AP. Ik stel voor om dat niet te wijzigen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de ChristenUnie

Onderstaand worden de vragen van de leden van de fractie van de ChristenUnie beantwoord, voor zover deze nog niet hiervoor beantwoord zijn.

Met opmerkingen [58]: @ graag jouw reactie op dit conceptantwoord van

72 73CU DJZ/DGFZ/FJZ/IV&D (voorzet door CD Vaktechniek -) De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of het hebben van een tweede nationaliteit nooit op zichzelf een reden mag zijn om deze groep wel te controleren en de groep met één nationaliteit in zijn geheel niet en of er redenen kunnen zijn om het hebben van een tweede nationaliteit als risico-indicator aan te merken.

Wij zien geen reden om het hebben van een tweede nationaliteit als risico-indicator aan te merken. Dit hebben wij u ook laten weten in onze brief van 15 november 2019. Wel kan het gebruik van nationaliteit in combinatie met andere criteria voor analyse- en/of selectiedoeleinden in bepaalde gevallen gerechtvaardigd zijn. Onze ambtsvoorganger heeft beleidsmatig besloten selectie op grond van nationaliteit af te schaffen, tenzij er een expliciete wettelijke basis voor is. Wij zijn het daarmee eens.

76 CU De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen in hoeverre deze selectieregels van tweede nationaliteit buiten (kinderopvang)toeslagen ook op bijvoorbeeld aftrekposten is toegepast, wetende dat dit om grote bedragen kan gaan. [CD-VT -]

Met opmerkingen [59]: PM Check UHB-Toeslagen

De selectieregel waarin de nationaliteit een rol speelde was uitsluitend gericht op een specifieke situatie, namelijk het zo snel mogelijk indammen van een (vermoedelijk georganiseerde) systeemfraude met hoge voorlopige teruggaven. Daarbij speelde onder meer mee dat het terugvorderen van een ten onrechte uitbetaalde voorlopige teruggave wanneer iemand op het moment dat dit zich voordoet Nederland heeft verlaten, over het algemeen zeer problematisch is. Het gaat hierbij een selectieregel welke specifiek is opgesteld voor de inkomstenbelasting als onderdeel van en veel ruimer pallet aan selectieregels, deze zelfde selectieregel is dan ook niet toegepast binnen de kinderopvangtoeslag.

Met opmerkingen [60]: Voorstel COMM is om dit te verwijderen.

@CD VT (), graag jullie reactie

Het ging in deze specifieke situatie dus om het niet hebben van de Nederlandse nationaliteit. Het hebben van een tweede nationaliteit speelde daarbij geen rol.

78 CU De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen om een reflectie op de manier waarop algoritmes worden gemonitord en bijgesteld. Daarnaast vragen de leden van deze fractie of de analyse wordt gedeeld dat door het zelflerend vermogen van algoritmes eerder sprake is van een belemmering dan van een zegen voor het opsporen van fraude. — [IV&D –]

Zoals mijn ambtsvoorganger u in een eerdere Kamerbrief⁹ al heeft aangegeven, is er in Nederland terecht veel maatschappelijke aandacht voor het gebruik van data en algoritmes door de overheid en de impact die dit gebruik kan hebben. Rijksbreed worden waarborgen onderzocht en ontwikkeld voor het gebruik van algoritmes. De minister voor Rechtsbescherming heeft hierover op 8 oktober 2019 een brief naar uw Kamer gestuurd, getiteld 'Waarborgen tegen risico's van data-analyses door de overheid'¹⁰. De richtlijnen genoemd in bijlage 1 bij deze brief zijn opgesteld om het mogelijk te maken algoritmes effectief te gebruiken en tevens de risico's voldoende te beperken. Verder doet de Algemene Rekenkamer een onderzoek naar het gebruik van voorspellende en voortschrijvende algoritmes door de Rijksoverheid. De Belastingdienst is actief betrokken bij deze rijksbrede ontwikkelingen, waarmee gewaarborgd wordt dat algoritmes op een zorgvuldige wijze gebruikt worden door de Rijksoverheid.

79 CU De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen hoe er op een effectieve wijze aan risicoprofilering kan worden gedaan zonder te vervallen in discriminatie en etnisch profileren [IV&D –].

Verzoek vanuit IV&D: graag meelezen vanuit BZK en/of DGfZ i.v.m. kaders

Het bouwen van een risicomodel, het bepalen van de risico-indicatoren is mensenwerk en een samenwerking tussen diverse afdelingen van de Belastingdienst. In elke stap zijn waarborgen ingebouwd die zorgen voor een zorgvuldig gebruik van gegevens van burgers en bedrijven.

Hierover heeft mijn ambtsvoorganger onze ambtsvoorganger uw Kamer vorig jaar geïnformeerd naar aanleiding van het rapport van de Algemene Rekenkamer over 'Datagedreven selectie van aangiften door de Belastingdienst'.¹¹

Vragen en opmerkingen van de leden van de DENK-fractie

Onderstaand worden de vragen van de leden van de fractie van Denk beantwoord, voor zover deze nog niet hiervoor beantwoord zijn.

83 DENK De leden van de fractie van Denk vragen waarom ik in het verleden heb ontkend, dat tweede nationaliteit een selectie criterium van de Belastingdienst was. Daarnaast vragen deze leden hoe de Kamer de regering effectief kan controleren op basis van onjuiste informatie en of ik het belang van een effectieve controle door de Kamer onderken [UHB –].

In de eerste plaats willen wij benadrukken dat wij beiden het belang van een effectieve controle door uw Kamer erkennen en er daarom naar streven uw Kamer juist en zo volledig mogelijk te informeren.

Ik herken mij evenwel niet in het beeld, dat ik steeds zou hebben ontkend dat tweede nationaliteit als selectie criterium werd gebruikt om aangiften te controleren. Ik kan namelijk niet absoluut uitsluiten, dat tweede nationaliteit door de Belastingdienst is gebruikt in de selectie van aangiften of verzoeken voor controle. Wel hebben ik en mijn ambtsvoorganger stelselmatig aangegeven dat we tweede nationaliteit niet willen gebruiken, omdat een dergelijk persoonskenmerk niet nodig is om onze taken in het toezicht en de dienstverlening uit te voeren.¹²
Ik herken mij evenwel niet in het beeld, dat ik zou hebben ontkend dat tweede nationaliteit als selectie criterium werd gebruikt om aangiften te controleren. Ik kan namelijk niet uitsluiten dat tweede nationaliteit door de Belastingdienst is gebruikt in de selectie van aangiften of verzoeken voor controle. Wel hebben wij en onze ambtsvoorganger steeds aangegeven dat we tweede

Met opmerkingen [61]: PM: verzoek meelezen BZK en DGfZ in verband met de kaders.

Met opmerkingen [62]: Aan CAP, IV&D en DF&A CD-VT
Kunnen jullie voor iedere stap van het bepalen van risico-indicatoren aangeven welke waarborgen zijn opgenomen?

Met opmerkingen [3R62]:

Met opmerkingen [52]: Ja. Dat heb ik als los document bij deze mail gevoegd.

Met opmerkingen [65]: @UHB: check of dit er inderdaad in staat.

Met opmerkingen [66]: Hier ligt het eraan hoe de vraag is gesteld. Want Denk verwijst naar ik aan naar debatten vorig jaar, maar toen ging het over CAF en Toeslagen. Dat is iets anders dan waar we het nu over hebben.

⁹ Kamerstukken II 2019/2020, 31 066 nr. 545

¹⁰ Kamerstukken II 2019/2020, 26 643, nr. 641

¹¹ Kamerstukken II 2018/2019, 31 066, nr. 488

¹² Zie bijvoorbeeld: Kamerstukken II, 2018-19, 31066, nr. 538.

nationaliteit niet willen gebruiken, omdat een dergelijk persoonskenmerk niet nodig is om onze taken in het toezicht en de dienstverlening uit te voeren.⁴²

85 DENK De leden van de fractie van DENK vragen zich de strengere controle van Nederlanders met een dubbele nationaliteit door de Belastingdienst verhoudt tot de Wet bescherming persoonsgegevens en de AVG. **[DJZ-_____]**.

De AVG staat de verwerking van persoonsgegevens zoals nationaliteit onder meer toe als daarvoor een wettelijke grondslag is. Ook voor het gebruik van een eventuele tweede nationaliteit moet sprake zijn van een wettelijke grondslag. In sommige gevallen bestaat een wettelijke grondslag voor de verwerking van nationaliteitsgegevens door de Belastingdienst en is de verwerking dus toegestaan. Voor andere gevallen heeft mijn ambtsvoorganger onze ambtsvoorganger reeds aangekondigd dat nationaliteitsgegevens niet meer gebruikt zullen worden ten behoeve van de handhavingstaak van de Belastingdienst.⁴³ De Wet bescherming persoonsgegevens is vervallen met de inwerkingtreding van de AVG per 25 mei 2018.

In de specifieke selectieregel kon informatie over een tweede nationaliteit (naast de Nederlandse nationaliteit) meegewogen worden door de selectieregel. Vanaf 2014 is dit evenwel aangepast, omdat toen bleek dat niet het hebben van een niet-Nederlandse nationaliteit relevant was, maar het niet hebben van de Nederlandse nationaliteit.

86 en 87 DENK. De leden van de fractie van DENK vragen of het klopt dat ras- en nationaliteitsgegevens niet mogen worden verwerkt, tenzij sprake is van uitdrukkelijke toestemming, of noodzaak op basis van een zwaarwegend algemeen belang, noodzakelijkheid ten behoeve van identificatie, of diversiteitsbeleid. Ook vragen de leden of het klopt dat er bij de controle door de Belastingdienst geen sprake is van één van deze vier criteria en dat dus gediscrimineerd is en een ongelijke behandeling is gemaakt op basis van etniciteit en nationaliteit **[IV&D - _____]**.

Zogeheten bijzondere persoonsgegevens worden door de AVG extra beschermd. Verwerking van zulke gegevens is verboden, tenzij wordt voldaan aan bijzondere voorwaarden die gelden naast de algemene bescherming van persoonsgegevens. Tot deze bijzondere voorwaarden horen bijvoorbeeld dat verwerking noodzakelijk is ter bescherming van vitale belangen van de betrokkene of noodzakelijk is om redenen van een zwaarwegend algemeen belang. Gegevens over ras en etnische afkomst behoren tot deze categorie bijzondere persoonsgegevens. Dat geldt niet voor nationaliteitsgegevens. Wel geldt daarvoor de reguliere bescherming van persoonsgegevens door de AVG.

De algemene wettelijke grondslag voor de Belastingdienst om gegevens uit de BRP te ontvangen, waaronder het persoonskenmerk nationaliteit, is gelegen in artikel 3.1 van de Wet basisregistratie personen en artikel 37 van het besluit basisregistratie personen en het Autorisatiebesluit Belastingdienst, Rijksdienst voor Identiteitsgegevens. Zoals hierboven is aangegeven, volgen wij onze ambtsvoorganger in zijn keuze om nationaliteit voortaan alleen nog te gebruiken als hiervoor een expliciete wettelijke grondslag aanwezig is.

De Autoriteit Persoonsgegevens doet onderzoek of de Belastingdienst (bijzondere) persoonsgegevens waaruit ras of etniciteit blijkt mogelijk onrechtmatig verwerkt. Dat onderzoek wil ik afwachten. Ik wil benadrukken dat ik onderscheid naar ras of etnische afkomst ten strengste afkeur. Het onderscheid maken op grond van nationaliteit acht ik zonder expliciete wettelijke grondslag onwenselijk.

92 DENK (O&P, _____) De leden van de fractie van Denk vragen welke sancties er bestaan er voor ambtenaren die beslissingen nemen, die tegen de wet ingaan en of deze sancties zijn ingesteld.

Bij beslissingen die worden genomen in strijd met de wet kan sprake zijn van een integriteitsschending, welke laatste een grondslag kan zijn voor het treffen van arbeidsrechtelijke maatregelen. Of daarvan sprake is, is afhankelijk van de concrete feiten en omstandigheden van het geval en kan niet in algemene zin worden beantwoord.

Bij integriteitsschendingen kan de werkgever die arbeidsrechtelijke maatregelen treffen die zijn neergelegd in hoofdstuk 15 van de cao Rijk 2020. De straffen die opgelegd kunnen worden zijn:

⁴² Zie bijvoorbeeld: Kamerstukken II, 2018-19, 31066, nr. 538.
⁴³ Kamerstukken II 2019/20, 31066, nr. 538.

Met opmerkingen _____ **67**: Voorstel COMM is samenvoegen met 86 en 87. **PM Check UHB**

Met opmerkingen _____ **68**: @CD-VT _____: klopt het dat dit de precieze aanscherping van de selectieregel was? Zo nee: wat hield die aanscherping dan wel precies in?

Met opmerkingen _____ **69**: Aan FIZ _____ geldt een enkele overtreding van de wet al als integriteitsschending?

een schriftelijke berisping, het verminderen van zogeheten individueel-keuze-budgeturen, het maximaal vier jaar uitsluiten van een periodieke salarisverhoging, een verplaatsing naar een andere werkplek al dan niet met vergoeding van de kosten tot een gemaximeerd bedrag, een boete en het via de wettelijke mogelijkheden beëindigen van de arbeidsovereenkomst. Voormelde sancties gelden sinds de inwerkingtreding van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren per 1 januari 2020. Daarvoor golden de sancties en het kader zoals neergelegd in artikel 81 van het destijds geldende Algemeen Rijksambtenarenreglement. (Vermoedelijke) integriteitsschendingen worden binnen de Belastingdienst sinds 2013 in een specifiek programma (EH&S) geregistreerd. Vanaf 2018 wordt in de anonieme rapportage gewerkt met een beperkte omschrijving bij een (vermoedelijke) integriteitsschending. PM iets zeggen over integriteitsschending ivm beslissingen genomen in strijd met de wet.

93 DENK De leden van de fractie van DENK vragen uitgesloten kan worden dat een dergelijke etnische profilering heeft plaatsgevonden bij de Belastingdienst/Toeslagen en daarbij specifiek ingaan op het gastouderbureau [] [UHB-Toeslagen –] en [].

Ik heb op dit moment geen aanwijzingen dat er sprake is geweest van etnisch profileren door de Belastingdienst/Toeslagen voor de periode tot en met 31 januari 2015 en voor de periode na 31 januari 2015, dus ook niet bij gastouderbureau [] in []. Ook in het Advies inzake aangifteplicht op grond van artikel 162 Sv is opgemerkt dat de onderzochte documenten geen aanwijzingen bevatten op basis waarvan kan worden geconcludeerd dat er een redelijk vermoeden bestaat dat in het 'CAF 11-dossier', waar het gastouderbureau [] onderdeel van uitmaakt, een discriminatoir onderscheid is gemaakt op basis van ras. Voor een volledig beeld van het verwerken van gegevens omtrent de tweede nationaliteit in het Toeslagen-verstrekkingsstelsel en/of in het kader van de controle op de toeslagen voor kinderopvang wacht ik de resultaten van het onderzoek van de Autoriteit Persoonsgegevens af.

95 DENK (IV&D []) De leden van de fractie van Denk vragen wanneer het onderzoeksrapport naar de Fraude Signalering Voorziening verwacht wordt.

PM NOG TE BEANTWOORDEN

100 DENK De leden van de fractie van DENK vragen of het klopt dat een (tweede) nationaliteit niet meer doorgegeven wordt vanuit het BRP sinds 31 januari 2015 en wat er is gebeurd met de gegevens over nationaliteit die de Belastingdienst van voor 31 januari 2015 heeft ontvangen vanuit het BRP [CAP –].

De BRP registreert bij nieuwe inschrijvingen per 6 januari 2014 geen tweede nationaliteit bij personen met een Nederlandse nationaliteit en geeft dit bij deze nieuw ingeschreven personen niet meer door aan afnemers zoals de Belastingdienst. Van alle in de BRP ingeschreven personen hebben de gemeenten uiterlijk 31 januari 2015 een eventuele andere geregistreerde nationaliteit "geschoond" bij personen met een Nederlandse nationaliteit. Vanaf 31 januari 2015 geeft de BRP dus inderdaad geen eventuele andere geregistreerde nationaliteit meer door wanneer die persoon (ook) de Nederlandse nationaliteit heeft.

Als sprake is van een Nederlandse nationaliteit in de BRP (naast een eventuele andere nationaliteit) wordt sinds 31 januari 2015 uitsluitend de Nederlandse nationaliteit doorgegeven. Bij personen die niet de Nederlandse nationaliteit hebben in de BRP en die op enig moment krijgen, wordt/(worden) de andere nationaliteit(en) verwijderd. Dit wordt met een vertraging van een dag verwerkt in het daartoe bestemde centrale systeem van de Belastingdienst. Daarbij wordt een einddatum geplaatst bij de andere nationaliteiten en blijft nog maar één nationaliteit over. Voor de tot 31 januari 2015 door de BRP verstrekte tweede nationaliteit bij personen met een Nederlandse nationaliteit geldt dat deze in de persoonsadministratie (BVR) van de Belastingdienst op 23 juli – 2015 zijn geschoond in onze Daarmee zijn de gegevens die de Belastingdienst van voor 31 januari 2015 ontvangen heeft geschoond. Bij niet-Nederlanders kunnen er wel maximaal 2 (actuele) nationaliteiten geregistreerd worden in BvR. Deze zijn altijd afkomstig uit de Basisregistratie Personen.

Met opmerkingen [] 70]: @O&P []
Waar werden voor die datum deze meldingen bijgehouden?

Met opmerkingen [] 11]: Vraag ziet volgens mij niet op nationaliteit, dus schrappen. Wel op beslissingen genomen in strijd met de wet, daar iets over toevoegen.

@O&P [] Raakt deze vraag nog aan aangifte die gedaan is bij OM? Dan iets over opnemen?

Met opmerkingen [] 72]: Aan CAP []
en [] : klopt het dat tweede nationaliteit nog altijd voorkomt in BVR (volgens mij in 2019 nog in rond de 200 gevallen)?

Zo ja: hoe gaan we dit dan oplossen? En wat voor gevolgen had dit voor die 200 burgers? Aan CAP: klopt het dat tweede nationaliteit nog altijd voorkomt in BVR (volgens mij in 2019 nog in rond de 200 gevallen)?

Zo ja: hoe gaan we dit dan oplossen? En wat voor gevolgen had dit voor die 200 burgers?

Met opmerkingen [] 3]: Opmerking: wij zoeken op dit moment uit wat voor een van onze datafondamenten betekent. (CLC)

Met opmerkingen [] 74]: Aan CAP []
er [] : klopt deze omschrijving?

Zo ja: welke gevolgen had dit volgens jullie voor de burgers die tussen 31 januari en 23 juli nog in BVR waren opgenomen?

Met opmerkingen [] 75]: PM: Check CAP []
er []

In het overleg was onzeker of al deze queries door een expliciete wettelijke grondslag worden gedekt. Daarom hier het volgende verzoek voor CAP en :

1. Kunnen wij een compleet overzicht van alle queries ontvangen, waarin nationaliteit is opgenomen?
2. Kan in dit overzicht worden aangegeven, welke informatie ten aanzien van nationaliteit precies is opgenomen? Is dat enkel het Nederlandschap/niet-Nederlandschap, of zijn dat specifieke nationaliteiten?
3. Kan daarbij tevens worden aangegeven op basis van welke wettelijke/verdragsrechtelijke bepalingen nationaliteit is opgenomen in deze queries?
4. Kunnen jullie dit overzicht ook naar (DGFZ) en (FJZ) verzenden?

Als niet meer kan worden achterhaald op grond van welke wettelijke basis nationaliteit in de queries is opgenomen, dan ben ik van mening dat de stas hierover geïnformeerd moet worden.

Ditzelfde geldt voor de situatie dat de query op de algemene wettelijke grondslag blijkt te steunen, te weten de heffingstaak van de Belastingdienst.